

Specifické skupiny ohrožené domácím násilím

Mgr. Soňa Bajerová, 9.12.2015

- Senioři
- Zdravotně postižení
- Muži
- Gay a lesbické páry
- Menšiny a migranti

Společné příčiny/podmínky

- Nízká informovanost, horší absorpce informací
- Izolace/snížení sociálních kontaktů
- Závislost na systému/blízkých

Domácí násilí na seniorech

- **partnerské násilí** (manželé, druh x družka)
- **transgenerační násilí** (děti, vnoučata)
- **násilí mezi sourozenci**

Senior jako oběť domácího násilí

- Světová zdravotnická organizace uvádí, že 4—6% seniorů se setkalo s některou z forem domácího násilí.
- Podle průzkumů, provedeného ve Spojených státech, bylo v roce 2006 36 % ošetřujícího personálu svědky nejméně jednoho případu fyzického násilí na starších pacientech, 10% přiznalo, že se takového násilí nejméně jednou sami dopustili, celých 40% ošetřovatelů pak doznalo, že se dopustili psychického násilí.
- Zdroj: Výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci o násilí na seniorech, 2009.

Statistika DN senioři

dle šetření Zdravotní fakulty Jihočeské univerzity, 2005

- **psychické** – **20,8%** (rodina) a **6,8%** (terénní pečovatelé) - (vulgarity, urážení, soustavné ponižování...)
- **fyzické** – **13%** a **22%** (facka, prudké strčení, pohlavky, silné držení...)
- **ekonomické** – **6,8%** (vyžadování finančních prostředků pod pohrůžkou)

Formy domácího násilí u seniorů

- **psychické** - citové vydírání a týrání
- **sociální** – odepírání sociálních kontaktů
- **sexuální**
- **ekonomické** – převody majetku, disponování s důchodem
- **fyzické** – bití, omezování pohybu, netlumení bolesti
- **zanedbávání**

Zanedbávání

- **aktivní** – záměrné neposkytování pomoci a odpírání péče – jídlo, pití, léky
- **pasivní** – opomíjení potřeb seniora

Specifické znaky násilí na seniorech

- Zdravotní handicap
(poruchy motoriky, kognitivních a komunikačních fcí apod.)
- Nízká informovanost
- Větší sociální izolovanost
- Zvýšená latence násilí
- Možnost získání příspěvku na péči
- Závislost na násilné osobě – obava z bezmocnosti
- Pachatel je příbuzný

Jak zjistit ohrožení seniora

- Znalost běžných návyků seniorů v rámci komunity (procházky, nákupy, lékař).
- Vnímat, že jsme společnost, kde k těmto případům dochází.
- Informovat kompetentní orgány a instituce.
- Vytvářet zachytnou síť pomáhajících profesí.

Právní ochrana seniorů

- Zákon č. 135/2006 Sb.
- Zákon je spolehlivě účinný v případě, že senior je schopen samostatného fungování bez závislosti na rodinném pečovateli (pachateli).
- Užší místa jsou pouze v případě závislosti seniora na rodině
- Nutné nahradit pečovatele.
- Špatně prokazatelné institucionální týrání (inspekce soc. služeb)

Systemová pomoc seniorům

- Zvyšování informovanosti cílové skupiny
- Důsledná kontrola kvality péče při přidělování příspěvků na péči
- Sociální síť spočívající v existenci:
 - poradenských zařízení
 - informovaných poskytovatelů služeb pracujících se seniory
 - azylová a krizová lůžka pro seniory
- Senior Linka (Život90), Zlatá linka seniorů (Elpida)

Domácí násilí na zdravotně postižených

- Dle amerického výzkumu dochází k domácímu násilí asi v 5% případech zdravotně postižených.
- Vztah pachatele a oběti. Pachatel domácího násilí je ve 37% současný nebo minulý manžel/ka, ve 28% neznámá osoba, v 15% rodič, v 10% sociální pracovník, ošetřovatel, v 10% jiná osoba.

Specifické formy DN u postižených

- zanedbávání druhou osobou (nedostatek výživy, kvalitní stravy, tekutin, péče o zevnějšek)
- vlastní zanedbání (kdy je postižený nechán zcela bez péče)

Specifické znaky násilí na zdravotně postižených

- Obdobné jako u seniorů
- Neschopnost porozumět situaci, neschopnost vyjádřit přání a pocity v případech mentálně retardovaných
- Obava ze zhoršení situace v případě řešení násilí (změna pečovatele, msta pečovatele, život v ústavu)

System pomoci zdravotně postiženým

- Nutné vytvořit velmi přesný a citlivý způsob diagnostiky násilí u těchto osob zaměřený kromě citlivých otázek i na emocionální, kognitivní a fyzické projevy týrání.
- Vzdělávání těch pracovníků, kteří mimo pečovatele přicházejí s postiženým do styku.
- Orfeus o. s. (středisko komplexních služeb osobám se zdravotním postižením a seniorům, Praha, Příbram, Liberec).

Domácí násilí v romské komunitě

- Neexistuje studie o výskytu DN v romské komunitě, která by jeho výskyt dokladovala ve zvýšené míře než v běžné populaci.
- Specifické vnímání Romů tkví ve špatné prostupnosti komunity, izolaci, kultuře chudoby a přetrvávajícímu tradičnímu uspořádání.

Příčiny/podmínky DN u Romů

- Kulturní odlišnosti
 - tradiční (symbolické) postavení mužů a žen (oddělené sezení), tradiční role (rozhodování x péče o rodinu), vliv nejstarší ženy rodiny
 - komunitní způsob života
- Sociální charakteristiky
 - sociální vyloučenost (nezaměstnanost, nevzdělanost, chudoba) → přeplněné domácnosti, množství neorganizovaného času, napětí

Specifické formy DN u romského etnika

- Psychické
 - ponižování (zdůrazňování podřízenosti ženy),
 - nároky na „ženství“ (vzhled, chování, péče o děti, domácnost na úkor vlastního volného času, zájmů apod.)
- Omezování osobní svobody
 - Domácí otroctví (pořádek, jídlo)
 - Vynucování sexu, zákaz antikoncepce, potratu
 - Bránění případné emancipaci (volný čas, zaměstnání, seberealizace atd).

Pachatelé DN

- Partner
- Příslušníci širší rodiny – patrilokalita – status „nevěsty“, zvláště dokud nemá děti (tchán, tchýně, sestry partnera, švagrové)

Specifika pomoci

- Uzavřenost komunity
- Nedůvěra v instituce
- Silná sociální kontrola
- Nevzdělanost, negramotnost
- Neinformovanost
- Stereotypy většinové společnosti
- Zavržení komunitou

Domácí násilí a migranti

- V ČR prozatím nepředstavuje výrazný problém, nicméně zkušenost zemí jako Německo, Nizozemí ukazují, že některé uzavřené komunity migrantů vytvářejí problémy s DN
- V ČR lze identifikovat problémy s DN v prostředí azylových zařízení.
- V USA popsáno násilí ze strany institucí

Specifika DN u

- **Vietnamská komunita** (status ženy, tradice, patriarchální rodiny, postoj k rozvodu – sebeobětování)
- **Migranti ze zemí bývalého Sovětského svazu** (patriarchální rodiny, násilí jako norma)
- **Muslimská komunita** (tradiční model rodiny, nábožensko-právní normy, závislost ženy)
- a další menšiny

Řešení násilí

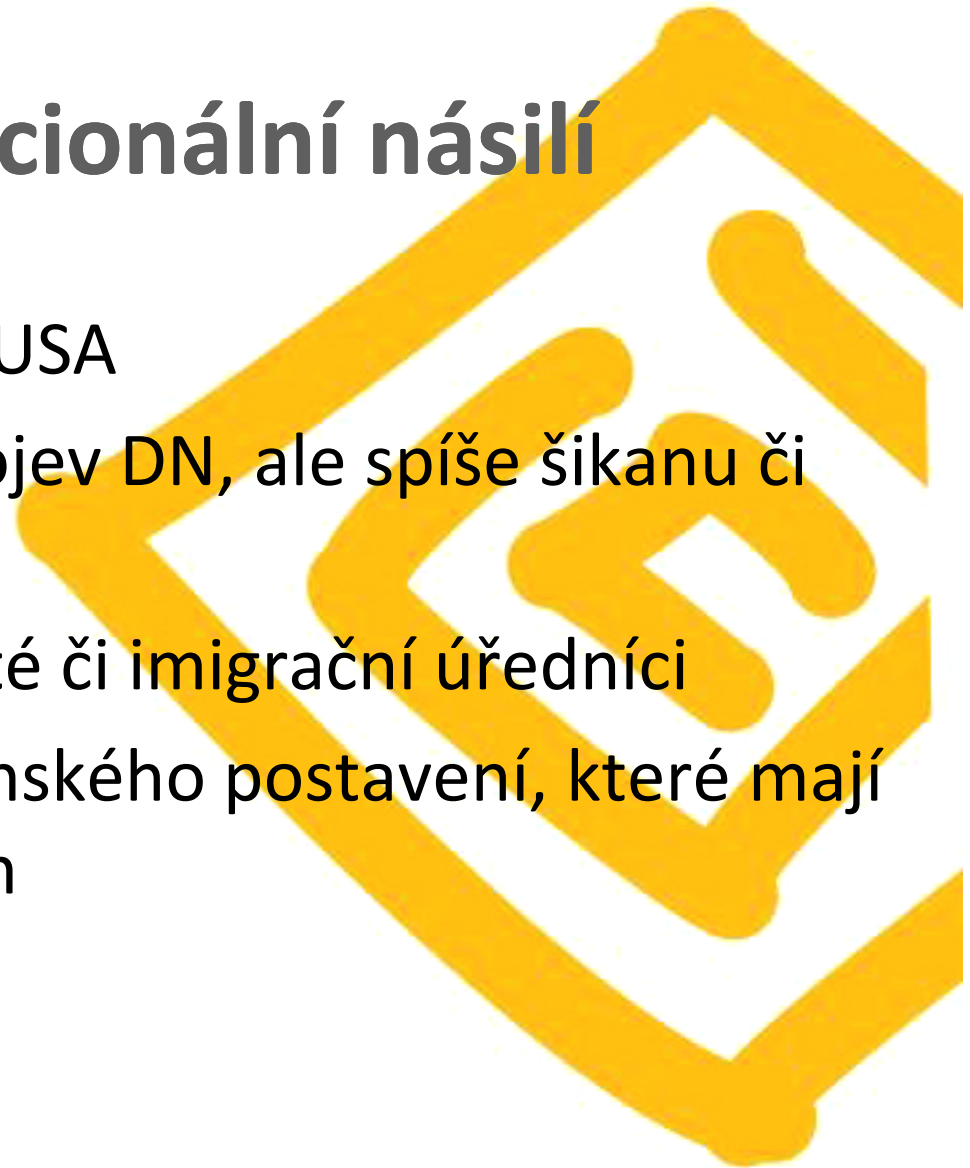
- Strategie řešení DN jsou odlišné
- Zohlednění tradic, nedůvěra k úřadům, nedostatek informací o právním řádu a vlastních právech, jazyková bariéra, obava ze ztráty legálního pobytu, izolace, **prožité trauma**.
- Objektivní x subjektivní překážky
- Interdisciplinární spolupráce (součinnost PČR, cizinecké policie, neziskového sektoru, OSPODu, obecních úřadů, právní pomoci, Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí...)

Domácí násilí v azylových zařízeních

- Život v azylových zařízeních s sebou nese ztrátu tradičních rolí a pro rodinný život může být destruktivní
- Tradiční role ženy se příliš nemění (péče o rodinu a domácnost)
- Zaniká pozice muže jako živitele a může při pobytu v uprchlickém táboře vyvolat potřebu svou roli v rodině upevňovat jinými prostředky a může dojít k volbě prostředku mocenských a fyzických.

Institucionální násilí

- Zaznamenáno v USA
- Nejedná se o projev DN, ale spíše šikanu či zneužívání
- Pachateli policisté či imigrační úředníci
- Zneužívají mocenského postavení, které mají vůči imigrantkám

DN v gay a lesbických párech

- Ještě více skryto než u jiných skupin
- Prakticky nezachyceno ve statistikách a výzkumech (zejména v České republice)
- Dle výzkumu z USA (2006) je výskyt DN někde kolem 11-12%

DN v gay a lesbických párech

- Marginalizace
- Homofobie
- Heterosexismus (heterosexualita jako jediná „správná“ sexuální orientace)
- Gender

Domácí násilí a muži

- Muži popírají častěji roli oběti, nevnímají se jako oběť, minimálně využívají policejní strategie řešení
- Stud a strach ze zveřejnění
- Častěji psychická forma DN – intimní terorismus
- Není většinou přítomen kruh násilí
- Motivací žen bývá frustrace, že muž nenaplnil očekávanou maskulinní roli
- Výzkumy ukazují, že agrese žen a dívek stoupá
- Pravděpodobnost týraného muže se zvyšuje s věkem – senioři
- Téměř nezachyceno výzkumy a statistikami – výskyt se odhaduje kolem 4-5%, zahraniční studie udávají i 20%
- Selektivní nepozornost medií vůči DN

Literatura

- Ridington, 1989 in Margaret Nosek and Carol Howland: In Brief: Abuse and Women with Disabilities, Applied Research Forum , National Electronic Network on Violence Against Women, 2/10/1998
- Sharma Anita, Healing the Wounds of Domestic Abuse, Improving the Effectiveness of Feminist Therapeutic Interventions With Immigrant and Racially Visible Women Who Have Been Abused, Violence Against Women, Sage Publications 2001
- Lhoťan Lukáš: Rozmanitostí proti předsudkům, Praha 2012.
- Venglářová Martina: Zdravotně postižený jako oběť domácího násilí. Sborník materiálu z celostátní konference organizované o. s. Orfeus. Hradec Králové, Praha 2005.
- Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV CR Popis jednotlivých forem domácího násilí, analýza jejich příčin, prevence, České Budějovice 2005.
- Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění diskriminace žen: Česká republika. 25. srpen 2006, New York
- Statistika občanského sdružení Život 90 www.zivot90.cz
- www.nasilinamuzich.cz
- www.orfeus-cr.cz
- Diplomové práce FSS MU (Pešáková, Mojžíšová a další)

PERSEFONA z.s.

- **Komplexní služby obětem**
 - domácího násilí
 - sexuálního zneužívání
 - znásilnění
- **Vzdělávání laické i odborné veřejnosti**
- **Analytická a publikační činnost**

Tel.: 737 834 345

545 245 996

E-mail: domacinasili@persefona.cz

